

یکی از موضوعاتی که درمیان شیعیان مطرح است، این است که طبق اعتقاد ما، صراط مستقیم و الگوی عمل و تقوا، اهل بیت^(ع) هستند و هرچه بیشتر باید درباره ایشان معرفت کسب کرد و یکی از فرصت‌هایی که انسان می‌تواند در این مسیر حرکت کند، مناسبت‌های مذهبی است. وقتی مأمون بعد از شهادت امام رضا^(ع) به بغداد آمد، متوجه شد که تمام شیعیان یکپارچه و بدون هیچ اختلافی به‌فرزند هشت‌ساله ایشان گرویده‌اند و همگی آقازاده هشت‌ساله امام رضا^(ع) را به‌عنوان امام زمان خودشان شناخته‌اند و از ایشان تبعیت می‌کنند. این فضا برای مأمون خیلی شگفت‌انگیز بود و او را به فکر یک شیطنت و طراحی نقشه دیگری انداخت، با خودش گفت امام کودک را می‌توان کنترل کرد و او را کاملاً به‌تسخیر دستگاه خلافت درآورد، به همین منظور زمانی که امام جواد^(ع) به دوازده‌سالگی رسیدند، مأمون به‌عنوان ازجلیل از مقام علمی امام، آن حضرت را از مدینه به بغداد منتقل کرد و دختر نه‌ساله خود را به عقد ایشان درآورد. مأمون تصور می‌کرد که می‌تواند تمام ارتباطات ولایی حضرت جواد^(ع) با مردم را در لافقه قصر سلطنتی کنترل کند اما آن حضرت از موقعیت جدید سیاسی خود برای توسعه آن امامتی که پدرشان پایه‌گذاری کرده بودند، استفاده کردند. لذا مأمون متوجه شد که در تمام محافل علمی و مجالس بزرگی که امام جواد^(ع) شرکت می‌کنند، نخبگان سیاسی و فکری امت اسلام از ایشان تبعیت می‌کنند.

پس از آن، حضرت با سمانه خاتون ازدواج کردند و بیت امامت، خارج از کاخ سلطنتی مأمون تشکیل شد. در همین راستا رفت و آمد اجتماعی امام جواد^(ع) در بیت حضرت سمانه خاتون شکل گرفت و مأمون وقتی با آن همه تزویر و فریب‌کاری چشم باز کرد، متوجه شد که آن حضرت به‌عنوان یک قدرت عظیم ولایی که قدرت خلافت را به حاشیه می‌برد، ظهور کرده است.

وقتی نقشه قتل امام جواد^(ع) کشیده شد، ام‌فضل ابتدا شدیداً از این کار امتناع کرد و به حضرت ابراز علاقه می‌کرد اما بالاخره با وعده فریب خورد و در نهایت آن حضرت را در منزل خودشان مسموم کرد و به شهادت رساند.

با وجود عمر کوتاه امام جواد^(ع) احادیث بسیاری از ایشان به ما رسیده است و باتوجه‌به اینکه در ایامی قرار داریم که افراد برای مقام ریاست جمهوری نامزد می‌شوند، در یکی از سخنان منحصر‌به‌فرد و ویژه، حضرت جواد^(ع) والا‌ترین نعمت الهی را خدمت به مردم بیان می‌کنند و می‌فرمایند، خدمت به مردم و برآوردن حوائج دیگران، باب نعمات الهی را برای ما باز می‌کند.

قال الجوادُ علیه السلام، ما عَظُمَت نِعْمًا... علی أَحَدٍ الاَّ عَظُمَتْ اَلیْه حَوَائِجُ النَّاسِ فَمَنْ لَمْ یَحْتَمِلْ تِلْکَ الْمَعُونَةَ عَرَضَ تِلْکَ النِّعْمَةَ لِلزَّوَالِ، عظمت و بزرگی نعمت‌های الهی بر کسی معلوم نمی‌شود، مگر آنکه مردم از او درخواست‌های بزرگی بکنند و هرکه این سخن (درخواست‌های مردم) را تحمل نکند (پاسخ نگوید)، آن نعمت خداوندی را در معرض نابودی قرار داده است.

از خداوند بزرگ می‌خواهیم که همه ما را از شیعیان واقعی این امام بزرگوار قرار بدهد و توفیق پیروی از ایشان و عمل به دستورانشان را روزی ما بگرداند. ان‌شاء...!

برگرفته از خطبه‌های نماز جمعه مشهد

تنظیم: حجت‌الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

بیرس و بدان

عقلانی‌بودن عقود

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می توانید پرسش های خود را به شماره پیامک ۷۲۸۹-۳۰۰۰ یا م در میان بگذارید.

● سؤال ۱- با توجه به اینکه در شرع مقدس آمده که پرداخت مهریه از سوی زوج به زوجه عندالمطالبه است، آیا تعیین مهریه‌های سنگین که ازدواج جوانان را دچار صعوبت می‌کند، از لحاظ شرعی مجاز است یا خیر و چه حکمی دارد؟

● سؤال ۲- از آنجاکه در عرف جامعه بسیاری از زوجات مهریه‌شان را مطالبه نمی‌کنند، در میان برخی خانواده‌ها رایج شده است که به منظور توجیه تعیین مهریه‌های سنگین، عبارت «چه کسی مهریه را داده و چه کسی گرفته؟» را به کار می‌برند و به نوعی پرداخت و مطالبه مهریه را در تردید قرار می‌دهند. نظر به قطعی بودن حق زوجه در مطالبه مهریه، آیا به‌کاربردن این عبارت در زمان تعیین مهریه، در عقد ازدواج خدشه وارد می‌کند یا خیر و از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

آیت‌ا... سیدعلی خامنه‌ای

میزان مهریه به توافق طرفین بستگی دارد و در شرع مقدس اسلام سفارش به تقلیل آن شده و مهرالسنه مستحب است و عبارت مذکور موجب خدشه در صحت عقد ازدواج نمی‌شود.

آیت‌ا... سیستانی

۱- مجاز است؛ اگرچه کار خوبی نیست.

۲- ازدواج صحیح است.

آیت‌ا... مکارم شیرازی

۱- مهریه‌های فوق‌العاده سنگین که نشان از سفاخت زوج می‌دهد یا قرینه بر عدم قصد جدی نسبت به آن است، باطل است و تبدیل به مهرالمثل می‌شود، ولی اصل عقد در هر حال صحیح است.

۲- این مطلب ضرری به عقد و مهریه نمی‌زند و درواقع نوعی تعارف است، نه واقعیت. زیرا مهریه را در زمان ما تقریباً همه گرفته‌اند و همه داده‌اند.

آیت‌ا... صافی‌گلپایگانی

۱- تعیین مهریه‌های سنگین اگر از طرف زوج یا قصد جدی باشد که زوج خود را بدھکار بداند، اشکال ندارد، ولی اگر زوج معسر باشد، زوجه حق مطالبه ندارد. ۲- میزان همان است که در پاسخ سؤال اول بیان شد. پس اگر قصد جدی در تعیین مهریه نباشد، به‌طوری‌که فقط صورت‌سازی باشد و زوج خود را مدیون نداند، آنچه با این حال به‌عنوان مهریه تعیین شده است، مهریه محسوب نمی‌شود و قهراً مهریه مهرالمثل می‌شود.

آیت‌ا... شبیری‌زنجانی

۱- قراردادن مهر سنگین، اگرچه خللی به عقد وارد نمی‌کند، اما مستحب است مهریه بیش از مهرالسنه نباشد.

۲- این عبارات خللی به انشای عقد وارد نمی‌کند.

آیت‌ا... موسوی‌اردبیلی

۱- از نظر شرعی جد خاصی برای مهریه قرار داده نشده است؛ اگرچه کم قراردادن مهریه تشویق شده و بدان سفارش شده است.

از نبی مکرم اسلام^(ص) نقل است که می‌فرمایند: «بربرکت‌ترین زنان آنانی هستند که مهرشان از دیگران کمتر باشد.» البته چنانچه مقدار مهریه به قدری زیاد باشد که طرفین بدانند که زوج عادتاً هیچ‌گاه قادر به پرداخت آن نخواهد بود، درحقیقت طرفین قصد آن مهریه را نکرده‌اند و درنتیجه مهریه مذکور باطل است و زوج باید مهرالمثل به زوجه بپردازد.

۲- صرف مطلب مذکور خدشه‌ای در مهریه وارد نمی‌کند.

آیت‌ا... سبحانی

هر نوع تکلیف در حوزه پرداخت مهریه باشد یا غیر آن مشروط به قدرت و توان است. بنابراین مقیدکردن پرداخت مهریه به کلمه، «عندالمطالبه» صحیح نیست، مگر اینکه مقصود از آن عندالقدرة باشد.

از این جهت باید زوجین را تفهیم کرد که هر نوع مهریه، خواه سبک و خواه سنگین، لزوم پرداخت آن مشروط به قدرت زوج است.

از این جواب سؤال دوم نیز روشن شد. زیرا اساس سؤال را این تشکیل می‌دهد که خیال می‌کنند زوج ملزم به پرداخت است عندالمطالبه؛ هرچند فقیر و بی چیز باشد، ولی این مطالب صحیح نیست.

شکر

شماره ۳
نیا جمعه ۱۳۹۳
خرداد ۱۳۹۳

۱۴

سازمان

اسلام، بینش و روش فعالیت اقتصادی را اصلاح می‌کند و نتیجه آن را خدمت به خود و خلق می‌داند

این لقمه شما را به بهشت می‌برد

حمیده ذاکری یک لحظه چشم‌های خود را ببندید و جامعه‌ای را تصور کنید که در آن تمام حدود اسلامی در حد کمال اجرا می‌شود و همه افراد و همه امور طبق قوانین الهی پیش می‌روند، به‌نظر شما در این جامعه، وضعیت معیشت مردم و همچنین میزان فعالیت‌های اقتصادی چگونه است؟ اگر تصور می‌کنید در چنین جامعه‌ای همه مشغول ریاضت و عبادت هستند، مطمئن باشید که کاملاً در اشتباه به‌سر می‌برید و با مبانی دینتان به‌خوبی آشنایی ندارید. درست است که در آموزه‌های دین اسلام، ساده‌زیستی و پرهیز از دنیا ارزشمند است اما این به معنی تعطیلی فعالیت‌های اقتصادی و اصلاح نکردن امور معیشتی مردم نیست. اسلام با اصلاح بینش‌ها و روش‌ها در اقتصاد، به‌دنبال تأمین امنیت و عدالت در زندگی همه مردم جامعه است و همواره نقاد افراط و تفریط در این حوزه بوده است؛ به همین دلیل نه مانند مکاتب شرقی، گوشه‌نشینی و کناره‌گیری از دنیا را تأیید می‌کند و نه مانند مکاتب غربی، اصل قرار دادن دنیا و سرمایه‌پرستی را صحیح می‌داند. بلکه اقتصاد را منش و روشی برای اصلاح زندگی فردی و اجتماعی همه مردم جامعه می‌داند. در ادامه به برخی شاخص‌های اقتصاد اسلامی که در خدمت ارتقای زندگی اجتماعی مردم است، اشاره خواهیم کرد.

♦️ ثروت، هدف نیست ♦️

در آموزه‌های اسلام، دنیا وسیله‌ای برای رسیدن به آخرت است؛ به همین دلیل هرگز ترک دنیا به معنی کناره‌گیری از آن، سفارش نمی‌شود، بلکه دل بستگی به دنیا و هدف قرار گرفتن آن مذمت می‌شود. در اصطلاح امروزی، پول و ثروت تنها وسیله هستند، نه هدف. امام علی^(ع) به‌عنوان خلیفه حکومت اسلامی، یکی از ائمه اطهار^(ع) بودند که برای اصلاح این بینش در بین مردم بسیار تلاش کردند. ایشان پس از قبول حکومت در خطبه‌های متعددی به این موضوع پرداختند و از این انحراف در بین مسلمانان سخن گفتند. در بینش قرآنی، انسان موجودی مرکب از روح و بدن است. هدف از آفرینش انسان، آن است که به سعادت برسد و به رشد و تعالی مدنظر پروردگار دست یابد و این امر از مسیر همین دنیای مادی و جسم می‌گذرد، بنابراین انسان باید به دنیا و مظاهر آن (اموال و ثروت‌ها) و اولاد به‌عنوان وسیله‌ای برای رسیدن به آن هدف متعالی نگاه کند و این امور نباید ارزش مستقلی برای او بیابند تا هدف اصلی فراموش شود. به‌اصطلاح نباید دنیا و ظواهرش ما را فریب بدهند و از هدف اصلی حیات دور کنند. یادآوری می‌کنیم که از دیدگاه حضرت علی^(ع)، دنیا مذموم نیست و انسان را فریب نمی‌دهد، بلکه دنیاپرستی انسان و دل به دنیا بستن و آن را هدف قرار دادن و از آن عبرت نگرفتن، مذموم است. حضرت امیر^(ع) در کلامی به این مطلب اشاره کرده،

می‌فرمایند: «به‌راستی دنیا تو را نفریخته است، بلکه تو خود فریخته آن شده‌ای. دنیا هرچیز را که از آن عبرتی توان گرفت، برایت آشکار ساخت و از فواید عدالت، آگاهت کرد. دنیا که تو را به دردمند شدن تن و نقصان نیرو وعده می‌دهد، صادق تر و وفادارتر از آن است که به تو دروغ گوید یا فریبت دهد. دنیا چه خوش‌سرایي است، ولی برای کسی که بدان دل نبندد و چه دلپذیر جایی است، ولی برای فردی که آن را وطن اصلی خویش نداند.» (نهج البلاغه، خطبه۱۱۶).

♦️ پس انداز و سرمایه‌گذاری صحیح است ♦️

امام صادق^(ع) همواره توصیه می‌کردند که هر شخصی باید برای آینده خود پس انداز داشته باشد. یکی از یاران امام به نام «مسعم» می‌گوید: روزی با مولایم حضرت صادق^(ع) مشورت کردم و گفتم: «سرورم! من زمینی دارم که مشتری خوبی برایش آمده است و به قیمت مناسب از من می‌خواهد». امام فرمودند: «ای اباسیار! آیا می‌دانی هرکه ملک خود را بفروشد، مال او از بین خواهد رفت؟ عرض کردم: فدایت شوم، من آن را به قیمت خوبی می‌فروشم و زمین بزرگ‌تری می‌خرم». امام فرمود: «در این صورت اشکالی ندارد». (الکافی، ج ۵، ص ۹۲). آن حضرت می‌فرمود: «از نزدیک‌ترین یاران پیامبر^(ص) که شما آن‌ها را به فضل و زهد و تقوا می‌شناسید، سلمان و ابوذر هستند. شیوه سلمان چنین بود که هرگاه سهمیه سالانه‌اش را از بیت‌المال دریافت می‌کرد، مخارج یک سالش را ذخیره می‌کرد تا زمانی که در سال آینده نوبت سهمیه‌اش برسد. به او اعتراض کردند که تو با این همه زهد و تقوا در فکر ذخیره آینده هستی؟ شاید امروز و فردا مرگ تو برسد. سلمان در جواب می‌گفت: شما چرا به مردن فکر می‌کنید و به باقی ماندن نمی‌اندیشید؟ ای انسان‌های جاهل! شما از این نکته غفلت می‌کنید که نفس انسان اگر به مقدار کافی وسیله زندگی نداشته باشد، در اطاعت حق کندی و کوتاهی می‌کند و نشاط و نیروی خود را در راه حق از دست می‌دهد، ولی همین قدر که به اندازه نیازش وسیله و مال دنیا فراهم شد، باطمینان و آرامش بیشتری به اطاعت حق می‌پردازد.» (وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۴۳۵).

حمیده ذاکری یک لحظه چشم‌های خود را ببندید و جامعه‌ای را تصور کنید که در آن تمام حدود اسلامی در حد کمال اجرا می‌شود و همه افراد و همه امور طبق قوانین الهی پیش می‌روند، به‌نظر شما در این جامعه، وضعیت معیشت مردم و همچنین میزان فعالیت‌های اقتصادی چگونه است؟ اگر تصور می‌کنید در چنین جامعه‌ای همه مشغول ریاضت و عبادت هستند، مطمئن باشید که کاملاً در اشتباه به‌سر می‌برید و با مبانی دینتان به‌خوبی آشنایی ندارید. درست است که در آموزه‌های دین اسلام، ساده‌زیستی و پرهیز از دنیا ارزشمند است اما این به معنی تعطیلی فعالیت‌های اقتصادی و اصلاح نکردن امور معیشتی مردم نیست. اسلام با اصلاح بینش‌ها و روش‌ها در اقتصاد، به‌دنبال تأمین امنیت و عدالت در زندگی همه مردم جامعه است و همواره نقاد افراط و تفریط در این حوزه بوده است؛ به همین دلیل نه مانند مکاتب شرقی، گوشه‌نشینی و کناره‌گیری از دنیا را تأیید می‌کند و نه مانند مکاتب غربی، اصل قرار دادن دنیا و سرمایه‌پرستی را صحیح می‌داند. بلکه اقتصاد را منش و روشی برای اصلاح زندگی فردی و اجتماعی همه مردم جامعه می‌داند. در ادامه به برخی شاخص‌های اقتصاد اسلامی که در خدمت ارتقای زندگی اجتماعی مردم است، اشاره خواهیم کرد.

♦️ عملی که عبادت است ♦️

باتوجه به این اصلاح در بینش و روش است که اسلام، کار و تلاش را مانند عبادت در راه خدا می‌داند و ائمه اطهار^(ع) با عملشان همواره بر این بینش، مهر تأیید گذاشته‌اند، به‌طور مثال امام باقر^(ع) در پاسخ افرادی مانند محمد بن مُنکدر که کار کردن ایشان را مخالف زهد و نوعی دنیا دوستی می‌دانستند، می‌فرماید: «هرگاه مرگ به‌سراغم بیاید و من در حال کشاورزی باشم، درواقع مرگ در حالی مرا فرا گرفته است که در مسیر بندگی و عبادت الهی بوده‌ام. انگیزه من از کار و کوشش، این است که خود و خانواده‌ام را از تو و دیگران بی‌نیاز گردانم.» (المحجة البیضاء، ملامحسن فیض‌کاشانی، ج ۳، ص ۱۲۲). امام صادق^(ع) نیز کار و تلاش در راه تأمین نیازهای ضروری زندگی را همانسان با جهاد در راه خدا قلمداد می‌کردند و می‌فرمودند: «آن که برای تأمین معاش خانواده‌اش تلاش کند، همانند رزمنده در راه خداست.» (وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۶۶). از منظر ایشان، افراد سست‌عصر و بی‌کار و بی‌تفاوت، مشمول خشم و غضب الهی هستند، چنان‌که می‌فرمایند: «خداوند متعال، زیادی خواب و بی‌کار بودن را دشمن می‌دارد.» (کافی، ج ۵، ص ۸۴). از منظر اسلام فعالیت‌های اقتصادی زمینه‌ساز کمالات و فضائل انسانی است و اگر فردی با این انگیزه به‌عرصه اقتصاد وارد شود، افزون بر منافع مادی و ظاهری به بهره‌های معنوی نیز نائل خواهد شد. عبدا... بن ابی‌ یعفور می‌گوید: در محضر امام صادق^(ع) بودم که مردی از وی پرسید: به خدا قسم! ما به‌دنبال دنیا می‌رویم و دوست داریم آن را به‌دست آوریم.

امام^(ع) فرمودند: تو می‌خواهی با دنیاطلبی و کسب‌رآمد چه‌کنی؟

او گفت: می‌خواهم نیازهایم را برطرف کنم، به خانواده‌ام رسیدگی کنم، صدقه و احسان بدهم و حج و عمره انجام دهم.

امام صادق^(ع) فرمودند: «این که دنیاطلبی نیست، این به‌دنبال آخرت و ثواب‌های الهی رفتن است.» (وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۳۴).

♦️ کسب روزی، در خدمت دین و مردم ♦️

ائمه معصوم^(ع) کسب مال را از نظر تأمین رفاه خانواده و کمک به دیگران و همچنین یاری رساندن به امر دین توصیه می‌کردند. امام صادق^(ع) در این زمینه فرموده‌اند: «طلب روزی از [راه‌های] حلال را هرگز رها نکن، چراکه مال حلال، یاور تو در دینت خواهد بود.» (وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۲۴). همچنین از نظر آموزه‌های اسلامی، کسب‌وکار و رونق بخشیدن به وضعیت جامعه بسیار با اهمیت است. عبدا... بن مسعود، صحابی معروف، می‌گوید: «هرکه متاعی را به یکی از شهرهای مسلمانان ببرد و زحمات خود را به برای خدا محسوب دارد، سپس به قیمت عادلانه آن روز بفروشد، چنین کسی در پیگاه خداوند به منزله شهیدان است.» (مجمع البیان، ذیل آیه ۲۰ مزمل). ازسوی دیگر مردم در جامعه دینی باید در زمان فعالیت اقتصادی همان قدر که در اندیشه روزی حلال و دوری از ربا هستند، به فکر خیر رساندن به دیگران و انفاق و قرض الحسنه نیز باشند. خداوند برای قرض نیکو، اجر کثیر، آمرزش گناهان، تشکر و رضایت الهی را وعده داده است و در آیه ۲۴۵ سوره بقره آمده است: «چه کسی به خدا قرض نیکومی دهد؟ یعنی چه کسی از اموال خود در راه خدا می‌بخشد، همچنین در این صورت، خداوند پاداش کثیر به او می‌دهد». همچنین رسول خدا^(ص) در این باره می‌فرمایند: «هرکه به برادر مؤمن خود قرض بدهد، در برابر هر دره‌ای که قرض داده است، همن وزن کوه احد، رضوان و طور سینا، حسانت خواهد داشت و اگر برای بازپس‌گیری آن مدارا کند، از پل صراط همچون برق جهند، بدون حساب و عذاب خواهد گذشت.» (ثواب الاعمال، ص ۴۱۴).